

UTICAJ ODNOSA SRBIJE I KOSOVA NA BEZBEDNOST U JUGOISTOČNOJ EVROPI: JEDAN POGLED IZ BEOGRADA

Moguće održavanje statusa quo između Srbije i Kosova – dugoročan ostanak u čeljustima ratne prošlosti

Održavanje postojećih odnosa između Srbije i Kosova, na čemu prvenstveno insistiraju političke opcije na desnici (uključujući i značajan deo srpske opozicije okupljene oko novostvorenog Saveza za Srbiju), krugovi oko Srpske pravoslavne crkve i „glasniji” deo akademske zajednice, bi samo dalje distanciralo i odvojilo zemlju od njene evropske perspektive i mogućeg ekonomskog napretka i konsolidacije. Srpski „unutrašnji dijalog o Kosovu” je ovo pokazao. Tako je postizanje normalizacije odnosa između Beograda i Prištine, započete pregovorima 2011. godine, od velike važnosti. Ona bi poboljšala živote građana, osnažila oba ova društva i njihove ekonomije i ubrzala evropski put i Srbije i Kosova. U stvari, ovo znači da je bez postizanja suštinskog kompromisa između Srbije i Kosova rok za pristupanje Srbije EU, za koji je koji je početkom ove godine označena 2025. godina, samo mrtvo slovo na papiru.

Štaviše, održavanje statusa quo, a ne pogrešno upotrebljavane sintagme „zamrznuti konflikt” (pošto na Kosovu nema prisustva pripadnika srpske policije, vojske i drugih snaga), prvenstveno pod snažnim uticajem Ruske Federacije, istovremeno negujući nerealna očekivanja u vezi sa globalnim promenama i geostrateškom mestu celog Balkanskog poluostrva, predstavljalo bi način da ova država, Rusija, nastavi da vrši veliki uticaj na Srbiju, kao i na Republiku Srpsku, entitet u Bosni i Hercegovini. U ovom pogledu, Rusija će sigurno ometati svaki potencijalni sporazum između Srbije i Kosova. Zvanična Moskva shvata da bi sa razrešenjem ovog spora nestala osnovna poluga kojom Rusija čini sebe „privlačnom” za Srbiju, i kojom čini od Srbije svoj satelit. Zapravo, cela zamisao o potpunom vezivanju Srbije za Rusiju putem energetike, na čemu je rađeno tokom prethodne decenije, krila se iza obećane ruske diplomatske podrške Srbiji u vezi sa kosovskim pitanjem, prvenstveno unutar okvira sistema UN. Naravno, stvarni obimi ove ruske podrške nisu ni izbliza bili jednaki očekivanjima tadašnjih političkih elita u Srbiji, ali takođe nisu ni služili najboljim interesima same države.

Dugoročno održanje statusa quo ne bi za Srbiju predstavljalo najpovoljniju opciju s obzirom na demografske tendencije na Kosovu (prvenstveno sve manji broj srpskih građana), ali i u južnim delovima Srbije. Takav razvoj bi prvenstveno pogodovao „multietničkim” kriminalnim krugovima na Kosovu jer bi sprečio prevenciju njihovih brojnih nezakonitih radnji. U stvari, nedostatak suštinske saradnje između ministarstava unutrašnjih poslova Srbije i Kosova samo doprinosi održavanju postojećeg stanja. Učvršćivanje postojećih odnosa između Beograda i Prištine bi bilo nepovoljno za obe strane jer bi udaljilo Srbiju i Kosovo od EU u smislu infrastrukture, ulaganja, energetike i na svaki drugi način. Iz tog razloga, važni su instrumenti

uticaja EU na obe strane. Oni će ih privući da nastave sa dijalogom i, u konačnom, postignu kompromisno rešenje, ali takođe i da primene prethodne i buduće sporazume.

Kada je reč o Srbiji i Kosovu, status quo bi samo produbio njihov međusobni nesporazum. Međutim, on bi takođe učinio složenijim pokušaje dva društva (srpskog i kosovskog) i dva naroda (albanskog i srpskog) da krenu prema neophodnom međusobnom razumevanju i pomirenju. Ovo bi svakako imalo uticaja na obim regionalne multilateralne saradnje, u kojoj se Kosovo od 2012. godine pojavljuje kao ravnopravan partner, iako sa posebnim oznakama. Odsustvo kompromisa u vezi sa punom normalizacijom i nastavak postojećeg teško održivog stanja bi takođe pogodilo druge delove regiona Zapadnog Balkana, a pre svega Bosnu i Hercegovinu. Slično tome, takav razvoj bi imao uticaja i na primenu skorašnjeg sporazuma između Grčke i Severne Makedonije (od 17. juna 2018). Trebalo bi, dalje, primetiti da se puna stabilnost šireg regiona Jugoistočne Evrope ne može obezbediti bez rešavanja svih ovih triju važnih aktuelnih balkanskih pitanja.

Podela Kosova - teško ostvarljivo rešenje koje se uzima zdravo za gotovo

U srpskoj javnosti (delu političke elite i akademske zajednice) o pitanju teritorijalnog preuređenja Kosova se često razgovaralo. Prištinske vlasti takođe pominju „korekciju” kosovskih granica, tako da u njihov okvir uđu Preševo, Bujanovac i Medveđa (Preševska dolina). Zamisao da bi sever Kosova, koji je bio deo teritorijalne reorganizacije Srbije 1959. godine, trebalo da sada bude reintegrisan u sastav Srbije, takođe je veoma česta. Ta ideja ima svoj kontinuitet od vremena plana Dobrice Ćosića iz sredine 1990-tih, odnosno od vremena koje je neposredno prethodilo izbijanju oružanih sukoba na Kosovu.

Valja primetiti da SAD i EU sigurno nisu privržene ovakvom scenariju, pošto bi on lako mogao da ugrozi čitavo jugoslovensko postkonfliktno područje, koje se već dve decenije naziva Zapadni Balkan. Napori za ostvarenje ovog scenarija, ili kroz pokušaje „proširenja” teritorije Kosova ili čak „razmenom” teritorija Kosova i centralnih delova Srbije bi samo proizveli dodatne teškoće u zapadnim delovima Severne Makedonije. Ovi problemi bi se potom proširili na jug i severoistok Crne Gore, ali takođe i na Sandžak i na Bosnu i Hercegovinu. Ahtisarijev plan (Sveobuhvatan predlog za rešenje statusa Kosova, 2007) takođe insistira na očuvanju granica bivše Socijalističke autonomne pokrajine Kosovo onakvima kakve su one bile neposredno pre suspenzije njene autonomije 31. decembra 1988. godine. Trebalo bi takođe skrenuti pažnju na to da je međunarodna Kontakt grupa u svojim zaključcima iz novembra 2005. godine istakla da je podela Kosova neprihvatljiva. Ruska Federacija se tada složila sa tim, pošto je u tom periodu uglavnom podržavala zapadnu mejnstrim politiku u vezi sa određenjem konačnog statusa Kosova.

Prema tome, bilo kakav novi teritorijalni aranžman za Kosovo – bilo da se radi o nagoveštenom „proširenju” na južne delove Srbije, bilo da se radi o redefiniciji statusa severnih

kosovskih, dominantno srpskih opština – može doprineti snaženju novih, radikalnih političkih opcija, prvenstveno u Prištini, kao što je inače trenutno oslabljeni pokret „Samoopredeljenje”. Ovo bi dovelo do međuetničkih tenzija u inače već vrlo nemirnom predelu Severnog Kosova, ali i do šire regionalne nestabilnosti.

Sa druge strane, nacionalistički krugovi u Srbiji bi mogli dodatno da se homogenizuju oko ovog pitanja, uz pokušaje da ga reše uz moguće pobune lokalnih Srba na severu ili uz ulazak srpskih snaga bezbednosti na sever Kosova. Naravno, takve planove prati suštinski manjak razumevanja tekuće bezbednosne stvarnosti Jugoistočne Evrope. Međutim, takvi stavovi su samo eho ranijih načina razmišljanja vodećih predstavnika mejnstrima srpskih komunista posle 1987. i nacionalističke elite u Srbiji tokom prethodne decenije. U stvari, oni nikad nisu zaista razumeli stvarnu potrebu za kosovskom autonomijom ili imali poštovanja za njegove posebnosti i kolektivna prava kosovskih Albanaca.

To je razlog zašto je i dalje krajnje teško za preovlađujući deo srpske javnosti da razgovara o sučeljavanju sa stvarnim stanjem na Kosovu, posebno posle 1999. i 2008. godine. Čak i danas u Srbiji se problem Kosova, sa jedne strane, dominantno shvata kao teritorijalno pitanje („nećemo dati 13 posto svoje teritorije”), a sa druge kao prilika za konačnu demarkaciju srpskih i etnički albanskih teritorija na Balkanu, kroz podelu ove teritorije.

U skladu sa svojim ustavom (2008), Kosovo je definisano kao zajednica Albanaca i drugih etničkih zajednica (član 3). Međutim, očigledno je da, bez obzira na retoričke pokušaje da se govori o multikulturalizmu i multietničnosti Kosova, predstavnici albanske političke elite nisu pokazali nikakve suštinske napore da integrišu srpsku zajednicu, ali ni Rome, Aškalije ili Egipćane. Rezultati popisa stanovništva na Kosovu iz 2011. godine (izuzimajući severne, dominantno srpske opštine) pokazali su brojčanu premoć etničkih Albanaca (92,93%), ali postojeća etnička majorizacija mora biti prevaziđena nekim novim modelom inkluzije manjina. Međutim, značajnije učešće Srba (1,47%) u političkom životu Kosova neće biti moguće ukoliko dođe do podele ili odvajanja četiri severne opštine (Leposavić, Zvečan, Zubin Potok i Severna Mitrovica) s obzirom na demografsku inferiornost Srba u središnjim i južnim delovima Kosova i činjenicu da, posle Bošnjaka, oni predstavljaju drugu po brojnosti nealbansku zajednicu.

Štaviše, Srbi bi na Kosovu postali nacija marginalnog i sporednog prisustva, što u suštini nije u skladu sa njihovim stvarnim istorijskim nasleđem na Kosovu. Uvođenje pitanja „razmene” teritorija između Srbije i Kosova bi samo dalje destabilizovalo jug Srbije, koji je od ogromnog značaja za zemlju, pošto je to teritorijalna veza sa susednom Severnom Makedonijom putem Koridora 10, kao i sa egejskom obalom Grčke.

Osim toga, s obzirom na etničku raznolikost Bujanovca i okoline, koji osim albanske ima značajnu srpsku i romsku populaciju, „razmena teritorija”/ „korekcija kosovske granice” može označiti početak novih tenzija, kao i mogući međuetničkih konflikata. Naravno, konačno stanovište SAD po ovom pitanju, tj. stanovište sadašnje Trampove administracije, veoma je

važno. Bilo šta što bi ukazivalo na moguću promenu u dosad relativno krutom američkom stavu u vezi sa teritorijalnim integritetom Kosova moglo bi samo da oteža ceo proces finalizacije normalizacije odnosa između Srbije i Kosova. To bi takođe moglo da proces produži i značajno ga uspori.

Sporadična podrška podeli Kosova koja dolazi iz određenih krugova u Rusiji, a koja se pojavila tokom prve polovine 2018. godine, takođe bi mogla da dovede do toga da vlasti u Beogradu počnu da gaje inače neosnovana očekivanja i nade da bi do takvog nečeg zaista moglo da dođe. Posledično, to može učiniti zaključenje sveobuhvatnog pravno-obavezujućeg sporazuma o normalizaciji odnosa između Srbije i Kosova, predviđenog Strategijom proširenja EU na Zapadni Balkan do 2025. godine (6. februar 2018) sasvim neizvesnim na kraći rok.

Prema tome, moguća promena kosovske granice iz 1959. godine ili povratak na granice iz 1954. godine (kada je Preševska dolina bila u sastavu Kosova) samo bi proizvela dodatnu nestabilnost, prvenstveno u neposrednom okruženju (Sandžak i jug Srbije), ali takođe i u Severnoj Makedoniji i nekim delovima Crne Gore. Međutim, na temelju nekoliko izjava predstavnika vlasti u Beogradu, izgleda da je neostvarivost takve zamisli prepoznata i da je ipak takva inicijativa došla prekasno. Za ovo je zaslužan i prilično snažan stav SR Nemačke u vezi sa promenom granica.

Na širem evropskom planu, podela Kosova bi bila stabilna osnova za priznavanje ruske aneksije Krima i priznavanje promene granica Ukrajine. Međutim, to bi takođe nesumnjivo uticalo na stanje u Gruziji i Moldaviji. To bi ojačalo ruski faktor, i to ne samo u tom delu postsovjetskog prostora. Eventualna podela Kosova bi imala značajne implikacije za širu stabilnost u Jugoistočnoj Evropi, posebno ako bi to vodilo tenzijama među entitetima i novim spiralama sukoba. Uprkos pojačanom prisustvu NATO saveza na Zapadnom Balkanu i u Jugoistočnoj Evropi, prevencija mogućih teškoća koje bi mogle da se pojave u međuvremenu se čini komplikovanom.

Takođe je jasno da bi podela Kosova na način o kojem se često diskutuje u srpskoj javnosti dodatno naštetila međuetničkim odnosima. I dalje imamo u vidu da je proglašavanje kosovske nezavisnosti 2008. pratio odlazak Albanaca sa severa Kosova, kojih je ionako tako bilo u malom broju, ali takođe i pripadnika drugih nesrpskih zajednica. Kosovske vlasti i albanski politički lideri shvataju stratešku važnost Ibarskog Kolašina, južnih padina Kopaonika i, naročito, neposrednu blizinu Pančićevog vrha (2017 m nadmorske visine) za poziciju celokupnog Kosova. Štaviše, ovaj deo Kosova je bogat hidropotencijalom i u tom smislu čak i važniji za prištinske političke elite.

Međutim, s obzirom na to da opciju promene granica/razmene teritorija još uvek nisu sasvim isključili ni predsednici Srbije i Kosova, a ni američki zvaničnici, ova tema bi trebalo da se analizira u svetlu predviđenog zaključenja dijaloga između dve strane. Ako prvo uspemo da obezbedimo zajednički pristanak na ovu opciju, što uključuje širi konsenzus u okviru srpskog i

kosovskog društva, kao i pristanak EU i SAD, onda sledi implementacija isključivo na miroljubiv način.

„Stidljivo” javno proglašenje kompromisa između Srbije i Kosova i njegovo često žigosanje u srpskoj javnosti

Kosovsko pitanje, kao prethodni izvor jugoslovenske krize, koja je eskalirala u svom najradikalnijem obliku deset godina posle velikih demonstracija u najvećim kosovskim gradovima 1981. godine, i dalje je jedan od najvećih izvora nestabilnosti na Zapadnom Balkanu, ali takođe i u Jugoistočnoj Evropi. Očigledno je da decenijski pokušaji Beograda tokom 20. stoleća da potpuno integriše Kosovo u politički sistem Srbije nije dao značajnije rezultate, i kriza je eskalirala 1998. i pogotovu 1999. godine. U ovom kontekstu veoma je važno istaći da Srbija, ranije SR Jugoslavija, nije imala nikakve državno-pravne odnose sa Kosovom posle 1999. godine. Ovo se vidi iz neuspeha sporazuma iz Rambujea (februar 1999) u okviru institucionalne integracije Kosova unutar tada dvočlane federacije Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora).

Prema tome, na Kosovu je formiran jedan kompletno nov politički, ekonomski i bezbednosni sistem, nezavisno od Srbije/Jugoslavije/SCG. Od tada je za Srbiju i Kosovo neophodno da uspostave takve odnose kojima bi se prevazišli njihovi različiti pristupi statusu Kosova, ali koji bi takođe omogućili obema stranama da smire tenzije i uhvate se u koštac sa mnogim napetostima u jugoistočnoj Evropi putem ove relaksacije međusobnih odnosa. Pokušaji da se ovo postigne tokom prethodne decenije nisu urodili plodom. Međutim, sedmogodišnji proces normalizacije odnosa između Beograda i Prištine, koji je započeo tzv. tehničkim pitanjima, sada je dostigao tačku u kojoj je neophodno zaključiti sveobuhvatnim i pravno-obavezujućim odredbama o odnosima Srbije i Kosova.

U ovom trenutku značajan deo srpske javnosti nije spreman da pozitivno gleda na mogući dogovor sa Kosovom. Štaviše, čini se da postoji front političkih stranaka i pokreta ujedinjen sa prvenstvenim ciljem da ovaj dogovor spreči. Tu je takođe i Srpska pravoslavna crkva, koja ne podržava mogući dogovor ni u jednom njegovom delu i koja u regionalnom kontekstu ima teškoća ne samo sa Rimokatoličkom crkvom i Islamskom zajednicom, nego i sa susednim pravoslavnim crkvama. Dodatni otežavajući faktor je jačanje (para)političkog uticaja Rusije u Srbiji, dobro negovanog tokom mandata bivšeg predsednika Vlade Srbije, Vojislava Koštunice (2004–2008). Odsustvo želje za kompromisom između Srbije i Kosova je očigledno i u delu akademske zajednice koja je povezana sa desnim političkim nasleđem i klerikalnim i konzervativnim orijentacijama.

Svaki pokušaj da se prihvati kompromis sa Kosovom navedeni krugovi će shvatiti kao „izdaju”, „predaju” ili jasnu politička slabost. Sa druge strane, jasno je da strategiju izbegavanja

kompromisa kojoj pribegavaju određeni politički krugovi u velikoj meri predvodi podrška zvanične Moskve i, u skorije vreme, čini se, i zvaničnog Pekinga.

Takođe bi trebalo primetiti da radikalniji krugovi u političkom telu kosovskih Albanaca takođe nisu spremni za minimum sporazuma sa Srbijom. Oni u tome vide stalnu pretnju kosovskoj državnosti proglašenoj 2008. i jedinstvu teritorije Kosova. Evropska unija, čini se, ne radi punom snagom na promeni takvog stanja i stvarnom približavanju dveju strana, uprkos započinjanju nove faze u normalizaciji odnosa između Srbije i Kosova, koja je započela u julu 2017. susretom dvojice predsednika. Novi podsticaji ovom procesu od juna 2018. nisu doneli očekivane rezultate, iako je očigledno da retorika vlasti i u Beograd i u Prištini postaje umerena.

Međutim, trebalo bi naglasiti da su neki akteri u oba društva zainteresovani za normalizaciju i delaju u tom smeru. Ovde pre svega spadaju poslovni ljudi, čiju saradnju možemo oceniti kao dobru i dobro institucionalizovanu kroz privredne komore i regionalne sporazume. Dalje, tu su organizacije civilnog društva koje kreiraju osnovu za normalizaciju međusobnih odnosa kroz veoma agilne nevladine organizacije i kulturnu, medijsku i, čak, naučnu saradnju.

Prostor za kompromis između Srbije i Kosova je nesumnjivo veliki i svaki sporazum bi takođe ojačao evropsku perspektivu dve strane. Neophodno je primeniti sve sporazume potpisane od 2011. godine, posebno one u vezi sa uspostavljanjem Zajednice srpskih opština (opština sa srpskom većinom, ZSO), ali isto tako i sporazume o energetici. U tom smislu, postoji i mogućnost da će dve strane pristupati jedna drugoj bez formalnog međusobnog priznanja. Ovo bi vodilo ka značajnom poboljšanju stanja u regionu Jugoistočne Evrope, jačanju regionalne saradnje, povećanju ekonomskih mogućnosti u regionu i poboljšanju standarda građana Srbije i Kosova. Članstvo Kosova u međunarodnim organizacijama ne bi trebalo da bude veliki problem u tom procesu, pošto članstvo u tim institucijama ne znači i automatsku potvrdu priznanja nezavisnosti od strane Srbije.

Širi kontekst evropskih integracija je takođe važna osnova za postizanje punog kompromisa između Srbije i Kosova. U tom smislu, zajednički rad na polju infrastrukturnih projekata, transporta (vazdušnog, drumskog i železničkog), dalje trgovinske liberalizacije i približavanje politika za promociju investiranja je isto tako od značaja, kao i međusobno priznavanje diploma i jačanje saradnje u okviru brojnih postojećih foruma za saradnju u Jugoistočnoj Evropi i Zapadnom Balkanu. Već uspostavljena saradnja između privrednih komora Srbije i Kosova otvara mogućnosti za nove podsticaje i poslovne aktivnosti na trećim tržištima, ali takođe i ostvarivanje pune koristi od sporazuma CEFTA 2006.

Sveobuhvatnim pravno-obavezujućim sporazumom obe strane bi mogle da obezbede:

1. Značajno olakšavanje pokretljivosti ljudi, dobara, usluga i kapitala između dve strane; prevazilaženje mogućih carinskih barijera; ohrabrivanje investicija sa obe strane i njihovu punu zakonsku zaštitu; međusobne podsticaje za razvoj drumskog, vazdušnog i železničkog saobraćaja između dve teritorije;
2. Saradnju u vezi sa centralnim vlastima dve strane i njihovim nadležnostima na polju ekonomije, transporta, energetike, telekomunikacija, tehnologija, infrastrukture, obrazovanja, kulture, sudstva, zdravstva, socijalne zaštite, životne okoline, poljoprivrede i turizma. Ova saradnja bi trebalo da bude operacionalizovana kroz zaključivanje većeg broja bilateralnih sporazuma u ovim oblastima. Od naročitog je značaja zaključivanje sporazuma o saradnji u oblasti građanskih, krivičnih i administrativnih pitanja, kao i u oblasti sudstva;
3. Obe strane bi trebalo da se dogovore o neophodnosti sprečavanja ratoborne propagande uperene protiv druge strane potpisnice, koja bi bila sprovedena individualno ili od strane organizovanih grupa. Potpisnice bi se takođe mogle obavezati da ne pokazuju neprijateljstvo jedna prema drugoj i da ne preduzimaju takve potencijalne akcije koje bi ugrožavale mir, a u skladu sa Poveljom UN. Važno je ohrabriti saradnju ministarstava unutrašnjih poslova na polju borbe protiv terorizma, organizovanog kriminala i korupcije;
4. Obe strane bi trebalo da ostanu rešene da preostala otvorena pitanja (nestale osobe, povratak interno raseljenih lica, pokretna i nepokretna imovina države Srbije, položaj Srpske pravoslavne crkve na Kosovu) rešavaju bilateralno na miroljubiv način. Nediskriminatorno rešavanje imovinskih pitanja građana i organizacija dve strane je apsolutno neophodno;
5. Pun potencijal saradnje između lokalnih zajednica Kosova i Srbije, sa mogućnošću finansiranja srpskih opština u skladu sa prvim Sporazumom o normalizaciji (2013), saradnju na polju obrazovanja, i u vezi sa položajem Srba na Kosovu;
6. Obe strane bi trebalo da iskažu posvećenost jačanju administrativnih i tehničkih kapaciteta svojih kancelarija za vezu, osnovanih 2013.
7. Formiranje Komisije za pomirenje, kao i za istorijska pitanja, koje bi bile sastavljene od eksperata – istoričara, pravnika, ekonomista, politikologa i drugih kojima je osnovni cilj utvrđivanje naučnog i akademskog pristupa interpretacijama savremene istorije, prvenstveno one 19. i 20. stoleća, i problema koji su proizašli iz tog perioda; na ovaj način bi obe strane donekle rasteretile svoja ekstremno nesrećna istorijska nasleđa, što bi im omogućilo da teže stvarnom pomirenju.

Trebalo bi da posebno naglasimo činjenicu da su SAD, uprkos brojnim drugim tekućim međunarodnim problemima, pokazale znatnu spremnost da se vrate „nezavršenom” problemu Zapadnog Balkana, koji i dalje nije potpuno integrisan u EU i NATO, skoro dve decenije od svog postkonfliktnog nastanka. Ovo je očigledno pre svega u njihovom insistiranju da se postigne sporazum u vezi sa imenom Severne Makedonije između vlasti u Atini i Skoplju početkom juna 2018. godine, ali i u njihovoj izraženoj podršci reformama i demokratskim

kandidatima na dolazećim izborima u Bosni i Hercegovini, koji se održavaju u oktobru ove godine.

Prema tome, SAD kao najvažniji politički, ali i bezbednosni akter u regionu Jugoistočne Evrope su u stanju da pruže važan podsticaj obema stranama u pogledu ubrzavanja dinamike pregovora. One takođe mogu osnažiti mogućnost za pronalaženje takvih kreativnih solucija koja bi doprinela „win-win” rešenju za obe strane, čije javnosti i dalje imaju maksimalistička očekivanja u vezi sa procesom normalizacije. Postizanjem sporazuma Srbija bi samo ubrzala svoj put ka članstvu u EU, ali bi takođe ojačala i svoje oslabljene političke veze sa SAD.

Opasnosti za implementaciju takvog pozitivnog scenarija su sigurno prevashodno povezane sa mogućim mešanjem zvanične Moskve, ali takođe i sa znatnim otporima u okviru srpskog i kosovskog društva, koji se mogu iskazati i u uličnim protestima. Međutim, očigledno je da to ne bi moglo suštinski da ugrozi primenu mogućeg sporazuma.

Dragan Đukanović

Vanredni profesor međunarodnih odnosa na Fakultetu političkih nauka u Beogradu